

Bureau voor Archeologie Rapport 2014.80

Vicaris Aertsweg, Schijndel, gemeente Schijndel: een bureau- en inventariserend veldonderzoek in de vorm van boringen

Colofon

titel: Bureau voor Archeologie Rapport 2014.80. Vicaris Aertsweg,
Schijndel, gemeente Schijndel: een bureau- en inventariserend
veldonderzoek in de vorm van boringen

auteur(s): M. Hanemaaijer (KNA Archeoloog)

autorisatie: A. de Boer (senior KNA Prospector)

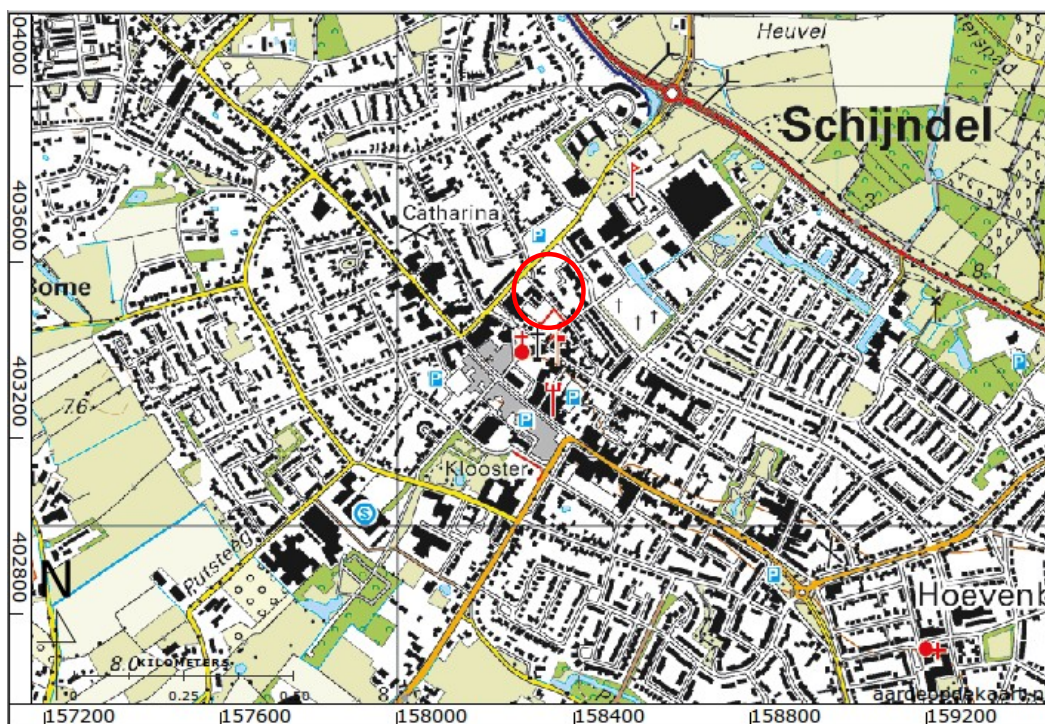
datum: 11 september 2014

ISSN: 2214-6687

© Bureau voor Archeologie
Koningsweg 244 Utrecht
<http://www.bureauvoorarcheologie.nl>

Administratieve gegevens

Projectnummer	2014062401
Provincie	Noord-Brabant
Gemeente	Schijndel
Plaats	Schijndel
Toponiem	Vicariss Aertsweg
Centrum locatie (RD)	X 158.359 Y 403.526
Oppervlak plangebied	1215 m ²
ARCHIS onderzoeksmeldingsnummer	62.997
Soort onderzoek	een bureau- en inventariserend veldonderzoek in de vorm van boringen
Opdrachtgever	Milon
Uitvoerder	Bureau voor Archeologie
Kaartblad	45D
Periode van uitvoering	Augustus – september 2014
Bevoegd gezag	Gemeente Schijndel
Beheerder en plaats van documentatie	Bureau voor Archeologie, Koningsweg 244, Utrecht

Figuur 1: Ligging van het plangebied.

Inhoudsopgave

	Samenvatting.....	5
1	Inleiding.....	6
	1.1 Doelstelling en vraagstelling.....	6
2	Bureauonderzoek.....	8
	2.1 Methode.....	8
	2.2 Huidige situatie en beoogde ingreep.....	8
	2.3 Aardkunde.....	8
	2.4 Bewoning en historische situatie.....	9
	2.5 Bekende Waarden.....	10
	2.6 Gespecificeerde verwachting.....	14
3	Booronderzoek.....	15
	3.1 Methode.....	15
	3.2 Resultaten en interpretatie.....	15
4	Conclusie.....	16
5	Advies.....	17
6	Literatuur.....	18
	Figuren.....	19
	Bijlage 1: Boorbeschrijvingen	

Samenvatting

Bureau voor Archeologie heeft een bureau- en booronderzoek uitgevoerd voor bouwwerkzaamheden aan de Vicaris Aertsweg te Schijndel.

Het onderzoek is uitgevoerd conform de richtlijnen van de KNA, protocollen 4002 en 4003. In het kader van het onderzoek zijn kaarten, databases en literatuur geraadpleegd, om te komen tot een gespecificeerde archeologische verwachting van het gebied.

In het plangebied zullen de huidige woonhuizen worden gesloopt en zal een appartementen complex worden gebouwd.

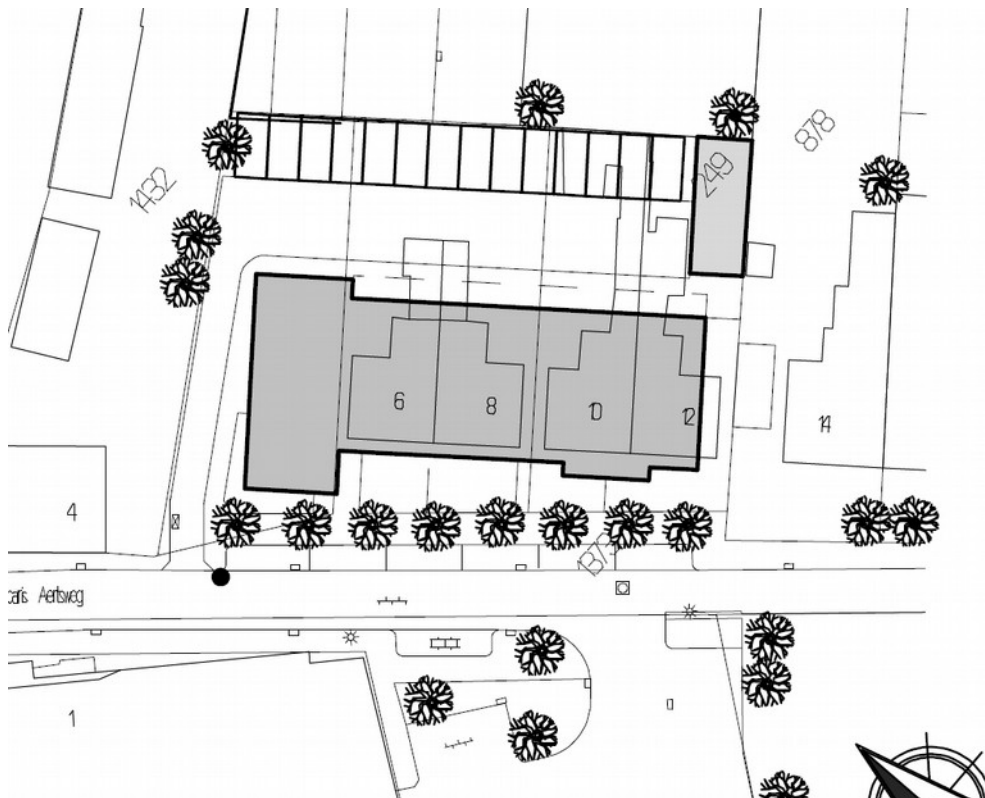
Uit het bureauonderzoek blijkt dat het plangebied ligt in het Brabants Zandgebied in de historische kern van Schijndel. Het plangebied is minimaal 200 jaar in gebruik geweest als bouwland. Het plangebied is voor zover bekend tot aan 1955 (huidige bebouwing) niet bebouwd geweest. Het is lange tijd onderdeel geweest van de dorpsakkers van Schijndel.

In het plangebied zijn zeven boringen gezet tot maximaal 250 cm – mv. Uit de boringen blijkt dat de bovengrond bestaat uit een humeus ophogingspakket. In het pakket komen diverse scherp begrensde lagen voor. Ook zijn in het pakket recente indicatoren aangetroffen. Het pakket geeft de indruk dat het recent is omgewerkt, vermoedelijk bij de bouw van de huidige woningen in de jaren 50 van de vorige eeuw. In het zuidelijk deel van het plangebied is het humeuze ophogingspakket opvallend dik, tussen 125 en 150 cm. Hier is de bodem dieper omgewerkt, mogelijk lag dit deel van het plangebied oorspronkelijk lager.

Bureau voor Archeologie adviseert het plangebied vrij te geven voor de voorgenomen ontwikkeling. Ondanks dat dit onderzoek met de grootst mogelijke zorgvuldigheid is uitgevoerd, is het echter nooit uit te sluiten dat toch archeologische resten worden aangetroffen bij de graafwerkzaamheden. Het is daarom aan te bevelen de Heemkunde kring Schijndel de gelegenheid te geven bij de graafwerkzaamheden waarnemingen te doen. Bureau voor Archeologie wijst er eveneens op dat men bij bodemverstorende activiteiten verplicht is om eventuele vondsten en grondsporen te melden bij de Minister van OCW conform artikel 53 van de Monumentenwet uit 1988. In dit geval wordt aangeraden om contact op te nemen met de gemeente Schijndel.

1 Inleiding

Bureau voor Archeologie heeft een archeologisch onderzoek uitgevoerd voor bouwwerkzaamheden aan de Vicaris Aertsweg te Schijndel.

Figuur 2: Ontwerpschets nieuwe situatie (grijze vlakken) geprojecteerd op de bestaande.

Het plangebied ligt in bestemmingsplan Centrum. In het plangebied geldt een hoge archeologische waarde. In geval van grondverstoringen dieper dan 30 cm -mv en een oppervlak groter dan 50 m² is archeologisch onderzoek verplicht.¹

Het plangebied heeft een oppervlak van ca. 1215 m², zie fig. 2. De beoogde ontwikkeling leidt tot een bodemverstoring tot ca. 80 cm -mv. Hiermee valt het in de verplichting om een onderzoek op de locatie uit te voeren.

1.1 Doelstelling en vraagstelling

Het doel van het bureauonderzoek is het opstellen van een gespecificeerde archeologische verwachting. Het doel van het veldonderzoek is het controleren en verfijnen van de archeologische verwachting zodat een beslissing genomen kan worden over hoe met eventuele archeologische waarden rekening moet worden gehouden bij de voorgenomen werkzaamheden.

Het veldonderzoek is uitgevoerd als booronderzoek (IVO – O) had de verkennende vorm. Met het verkennende veldonderzoek wordt inzicht verkregen in de vormeenheden van het landschap, voor zover deze van invloed zijn op de locatiekeuze in het verleden. Hiermee kunnen kansarme zones worden uitgesloten en kansrijke zones worden geselecteerd.

¹ ("<http://www.ruimtelijkeplannen.nl>")

De volgende onderzoeksvragen zijn in dit onderzoek gebruikt:

- Waaruit bestaan de voorgenomen bodemingrepen?
- Wat is de landschappelijke ligging van het plangebied in termen van geomorfologie, geologie en bodemkunde?
- Is sprake van een natuurlijke (intacte) bodemopbouw of is deze (deels) verstoord? Indien sprake is van verstoringen, wat is de diepte en omvang van de verstoring?
- Zijn er (aanwijzingen voor) archeologische waarden in het plangebied aanwezig, en zo ja, wat is naar verwachting de omvang, ligging, aard en datering hiervan?
- Indien er (mogelijk) archeologische waarden aanwezig zijn:
 - Worden deze archeologische waarden verstoord door de voorgenomen bodemingrepen? Zo ja, op welke wijze?
 - Welke maatregelen kunnen worden genomen om voldoende rekening te houden met deze archeologische waarden?

2 Bureauonderzoek

2.1 Methode

Het bureauonderzoek is uitgevoerd conform de richtlijnen van de KNA 3.3, protocol 4002.²

In het kader van het onderzoek zijn kaarten, databases en literatuur geraadpleegd, om te komen tot een gespecificeerde archeologische verwachting van het gebied. Eerst wordt het plan- en onderzoeksgebied vastgesteld en wordt het onderzoek gemeld bij ARCHIS. Daarna wordt achtereenvolgens de aardkundige, archeologische en historische context van het te onderzoeken gebied bestudeerd. Deze gegevens leiden tot het opstellen van een gespecificeerde verwachting. In de gespecificeerde verwachting worden de mogelijk aanwezige archeologische waarden beschreven in termen van onder meer de diepteligging, omvang, ouderdom en conservering.

Genoemde stappen leidden tot onderhavig rapport en het openbaar maken van de resultaten bij Archis en het e-Depot. In de hierna volgende hoofdstukken worden de belangrijkste onderzoeksgegevens gepresenteerd.

2.2 Huidige situatie en beoogde ingreep

Het plangebied ligt in Schijndel. Het plangebied is momenteel deels bebouwd met woningen en deels in gebruik als tuin en groenstrook. Waarschijnlijk zijn onder de woningen kleine halve kelders aanwezig.

De woningen zullen worden gesloopt en er zal een appartementencomplex worden gebouwd. Het appartementencomplex zal waarschijnlijk worden gefundeerd op palen. De balkenfundering zal reiken tot ca. 80 cm -mv.

Het plangebied is het gebied waarbinnen bodemroerende activiteiten plaatsvinden en is weergegeven in fig. 2. Het onderzoeksgebied is een zone met straal van circa 200 m daarom heen.

De consequentie van de voorgenomen ingrepen kan zijn dat eventuele aanwezige waardevolle archeologische resten in de ondergrond worden aangetast.

2.3 Aardkunde

Het plangebied ligt in de archeoregio “Brabants zandgebied”. Het plangebied ligt in de Centrale Slenk. Dit is sinds 25 miljoen jaar geleden een dalingsgebied. Gedurende het Pleistoceen zijn hier rivierafzettingen gevormd. Op de rivierafzettingen is dekzand afgezet (Formatie van Boxtel, fig. 4).³ Op sommige plaatsen is het zand in de vorm van ruggen tot rust gekomen, dit zijn dekzandruggen. Op de geomorfologische kaart is het plangebied niet gekarteerd in verband met de ligging van het plangebied in de bebouwde kom van Schijndel. Direct buiten Schijndel zijn dekzandruggen gekarteerd. De dekzandruggen worden omringd door lager gelegen delen van het dekzandgebied: vlakke van ten dele verspoelde dekzanden en dalvormige laagtes (fig. 5).⁴ Schijndel is ontstaan op een dekzandrug, deze is te herkennen in een beeld uit Actueel

² (SIKB 2010)

³ (De Mulder 2003)

⁴ (Alterra Wageningen UR 2007)

Hoogtebestand Nederland (fig. 6).⁵

De hoge delen van de lemige zandgronden zijn eeuwen lang gebruikt als bouwlanden. In de Late Middeleeuwen en Nieuwe tijd zijn de gronden door een systeem van potstal bemesting kunstmatig opgehoogd. Deze zgn. antropogene dekken zijn enkele decimeters dik. De gronden waar dit het geval is worden laarpodzolgronden (dek tot 50 cm dik) of enkeergronden (meer dan 50 cm dik) genoemd. Binnen de lage delen van het landschap komen beekkeerdgronden voor. In depressies kan sprake zijn van een beekleemlaag (leembijmenging van 40 à 50 %). Deze gronden zijn ook kunstmatig opgehoogd. Ze zijn echter recenter dan laarpodzolgronden en enkeerdgronden in cultuur gebracht.⁶

Bron	Situatie plangebied, omschrijving
Geologie ⁷ (fig. 4)	Formatie van Bostel, dekzand, beekleem, -zand en veen
Geomorfologie ⁸ (fig. 5)	Niet gekarteerd, bebouwde kom, in directe omgeving dekzandruggen en vlakte van verspoelde dekzanden en dalvormige laagte zonder veen
AHN ⁹ (fig. 6)	Het plangebied ligt op circa 9 m NAP. De dekzandrug waarop Schijndel is ontstaan is duidelijk te herkennen
Bodemkunde ¹⁰	Niet gekarteerd, bebouwde kom, in directe omgeving beekkeerdgronden; lemig fijn zand, gerijpte oude klei, anders dan keileem of potklei beginnend tussen 40 en 120 cm en tenminste 20 cm dik en hoge zwarte enkeerdgronden; lemig fijn zand

Tabel 1: Aardkundige waarden.

2.4 Bewoning en historische situatie

De plaats Schijndel wordt voor het eerst genoemd in 1299 als Skinle.¹¹ De betekenis van de naam kan zijn ontleent aan een eikenbos waar schors (skin) werd gewonnen. Het dorp is ontstaan als dochterparochie van Dinther, waarschijnlijk in de 13^e eeuw op vruchtbare gronden langs de Aa.¹²

De straat waaraan het plangebied is gelegen is vernoemd naar Andreas Aerts (1710 – 1790). Hij was o.a. kapelaan en pastoor in Schijndel.¹³

In de atlas van Blaeu uit het midden van de 17^e eeuw wordt Schijndel vermeld, maar deze kaart is weinig gedetailleerd (fig. 7).

De oudst gedetailleerde kaart van het gebied is de Tiendkaart van De Weijer uit het midden van de 18^e eeuw (fig. 8).¹⁴ De kaart is geprojecteerd op een actuele luchtfoto (fig. 9).¹⁵ Hieruit blijkt dat ter plaatse van het plangebied bouwlanden aanwezig zijn. Het zou gaan om de zogenaamde “Kerkakkers”.¹⁶ Ten zuiden van het plangebied bevindt zich bebouwing van de oude kern van Schijndel.

⁵ (Kadaster en PDOK 2014)

⁶ (Stichting voor Bodemkartering 1969)

⁷ (De Mulder 2003)

⁸ (Alterra Wageningen UR 2007)

⁹ (Kadaster en PDOK 2014)

¹⁰ (Alterra Wageningen UR 2012)

¹¹ (Berkel 2006)

¹² (Berkvens 2013)

¹³ (“http://nl.wikipedia.org/wiki/Andreas_Aerts”)

¹⁴ (De Weijer 1750)

¹⁵ Beschikbaar gesteld door dhr. Kaathoven.

¹⁶ Mededeling dhr. Kaathoven, heemkundekring Schijndel

Op de kadastrale minuut van begin 19^e eeuw en de Topografische Militaire Kaart s het plangebied nog steeds in gebruik als bouwland (fig. 10 en 11).

Ook op de Bonnekaarten uit de periode 1900 – 1928 is het plangebied in gebruik als akkerland. Op de topografische kaart uit 1956 is het plangebied in gebruik als grasland (fig. 14). Op de topografische kaarten uit 1967 1988 is langs de Vicaris Aertsweg de huidige bebouwing afgebeeld (fig. 15 en 16).

Op basis van de Basisregistratie Adressen en Gebouwen (BAG) is de huidige bebouwing afkomstig uit 1955.¹⁷

2.5 Bekende Waarden

Archeologische terreinen, waarnemingen en onderzoeksmeldingen staan weergegeven in fig. 17, worden hieronder beschreven en worden verder toegelicht in tabel 2.

Het plangebied ligt binnen de oude dorpskern van Schijndel. De oude dorpskern van Schijndel is een archeologisch monument van hoge waarde (AMK nr. 16.858). Hier kan bewoning van voor 1250 A.D. hebben plaatsgevonden.

In de directe omgeving van het plangebied hebben diverse archeologische onderzoeken plaatsgevonden. Ten noordoosten van het plangebied heeft een karterend booronderzoek plaatsgevonden (onderzoeksmelding 8.073). Hierbij zijn in een groot deel van het plangebied bekeerdersgronden aangetroffen. In enkele boringen zijn aardewerkfragmenten uit de Late Middeleeuwen – Nieuwe tijd en is een hangkruis aangetroffen, deze worden geïnterpreteerd als mestvondsten (waarneming 53.414).

Direct ten zuidwesten van het plangebied heeft een booronderzoek plaatsgevonden (onderzoeksmelding 5.166). Hierbij zijn aardewerkfragmenten uit de Late Middeleeuwen tot en met de Nieuwe Tijd aangetroffen, deze bevonden zich echter in een verstoorde context (waarneming 412.210). Het plangebied is vrijgegeven.

In het kader van de aanleg van een riool onder de Vicarusweg heeft vanaf ca. 60 m ten zuidoosten van het plangebied een begeleiding plaatsgevonden (onderzoeksmelding 24.888). Hierbij zijn twee 19^e eeuwse kuilen die waarschijnlijk verband houden met een leerlooierij aangetroffen (waarneming 416.650).

Ca. 70 m ten zuidoosten van het plangebied, aan de Vicarus Aertsweg 3, heeft een bureauonderzoek plaatsgevonden (onderzoeksmelding 47.418). De onderzoekers concludeerden dat de bodem tot 50 cm -mv is verstoord. Aanbevolen is om bij toekomstige bodemingrepen groter dan 100 m² vervolgonderzoek uit te voeren.

Ca. 120 m ten zuidwesten van het plangebied bevinden zich twee waarnemingen. Waarneming 401.490 heeft betrekking op de laatmiddeleeuwse fundering van de Rooms-Katholieke kerk. Waarneming 413.117 heeft betrekking op vondsten gedaan bij een archeologische begeleiding in het kader van de herinrichting van de Markt, de van Alphenstraat en de Vicaris Aertsweg (onderzoeksmelding 27.635). Tijdens deze begeleiding zijn begravingen en aardewerkfragmenten uit de Nieuwe tijd aangetroffen.

¹⁷ (Kadaster 2013)

In het zuidelijke deel van de markt heeft een booronderzoek (onderzoeksmelding 47.336) plaatsgevonden. In het oostelijk deel is een cultuurlaag aangetroffen, hier is een proefsleuvenonderzoek geadviseerd.

Ca. 200 m ten zuidwesten van het plangebied heeft de Heemkundige vereniging Schijndel een opgraving uitgevoerd (waarneming 408.031). Hierbij zijn diverse artefacten/indicatoren uit de 16^e -18^e eeuw aangetroffen alsmede enkele lichtgrijze grondsporen die mogelijk in de prehistorie kunnen worden gedateerd.

Ca. 160 m ten zuidwesten van het plangebied, aan de Kluisstraat, heeft een booronderzoek plaatsgevonden (onderzoeksmelding 21.702). Hierbij is in een deel van het plangebied een intacte bodem aangetroffen. In een ander deel zijn historische fundamenteen aangetroffen. Er is geadviseerd een opgraving uit te voeren. Vervolgens is op de locatie een proefsleuvenonderzoek uitgevoerd (onderzoeksmelding 34.253, nr. niet afgebeeld). Hierbij zijn gewasbedden of zandwinningskuilen die voor 1800 worden gedateerd aangetroffen en funderingen die na 1800 worden gedateerd (waarneming 419.562). Op basis van het onderzoek wordt de vindplaats, gezien de lage inhoudelijke en fysieke kwaliteit, als niet – behoudenswaardig gewaardeerd.

Op de archeologische beleidskaart van de gemeente Schijndel ligt het plangebied in een zone van archeologische waarde (fig. 18). Deze waarde houdt verband met de ligging binnen de oude dorpskern van Schijndel.¹⁸

Bron	omschrijving
Archeologische terreinen	16.858 - Schijndel - Schijndel - Terrein van hoge archeologische waarde Terrein met de oude dorpskern van Schijndel. Middeleeuwse bewoning voor 1250.
Waarnemingen	53.141 - Schijndel - De Steeg ('de Beemd') aardewerkfragmenten en metalen hangkruis uit de Late Middeleeuwen – Nieuwe Tijd, mestvondsten Zie verder onderzoeksmelding: 8.073 401.490 - Schijndel - De Kluis Toren van de Rooms Katholieke kerk uit de 15^e eeuw 408.031 - Schijndel - Hoofdstraat 102-104 Opgraving uitgevoerd door Heemkundekring. Hierbij zijn diverse artefacten/indicatoren uit de 16^e -18^e eeuw aangetroffen alsmede enkele lichtgrijze grondsporen die mogelijk in de prehistorie kunnen worden gedateerd. 412.210 - Schijndel - Vicaris van Alphenstraat/Kluisstraat Fragment steengoed uit de Late Middeleeuwen – Nieuwe Tijd, verstoorde context, zie ook onderzoeksmelding 5.166 413.117 – Schijndel – Markt, Vicaris van Alphenstraat graven, aardewerkfragmenten, leisteen, kuil, greppels uit de Late Middeleeuwen – Nieuwe Tijd, zie verder onderzoeksmelding: 27.635 416.650 - Schijndel - Vicaris Aertsweg Twee kuilen uit de 19^e eeuw, houden mogelijk verband met leerlooierij, zie verder onderzoeksmelding: 24.888 419.562 - Schijndel - Kluisstraat-Project Hermetage Fundering, vloer, baksteen en aardewerkfragmenten uit de Nieuwe

¹⁸ (Berkvens 2013)

Bron	omschrijving
	tijd-B., zie verder onderzoeksmelding: 34.253
Vondstmeldingen	geen
Onderzoeksmeldingen	5.166 - Schijndel - Vicaris van Alphenstraat - booronderzoek <u>Toelichting:</u> Tijdens de uitvoering van het booronderzoek werden in alle boringen archeologische indicatoren aangetroffen. Alle archeologische indicatoren werden echter in verstoorde context aangetroffen. Het grootste deel bestond uit puin in verschillende vormen dat in de verstoorde top van het dekzand werd aangetroffen. Er is slechts één fragment aardewerk gevonden, een fragment steengoed uit de LME of NT (waarneming 412.210) <u>Advies:</u> Aanvullend archeologisch onderzoek binnen het plangebied wordt niet noodzakelijk geacht.¹⁹ 8.073 - Schijndel - De Steeg: de Beemd - booronderzoek <u>Toelichting:</u> De gedane vondsten zijn op te vatten als mestvondsten die bij het uitstrooien van de mest op de akker zijn terechtgekomen. De vondsten zeggen iets over het begin van de bemesting en de ophoging van de akker, maar duiden niet op de aanwezigheid van een archeologische vindplaats ter plekke. Het onderzoeksgebied is relatief laag gelegen en daarom minder geschikt voor bewoning. Dit wordt bevestigd door de aanwezigheid van voornamelijk beekeerdgronden. <u>Advies:</u> het plangebied is vrijgegeven.²⁰ 21.702 - Schijndel - Kluisstraat - booronderzoek <u>Toelichting:</u> Tijdens het veldonderzoek is geconstateerd dat het plangebied op een dekzandrug in de dorpskern van Schijndel ligt. Naast de aangetroffen resten uit de Nieuwe tijd kunnen er mogelijk nog resten aanwezig zijn uit de periode Mesolithicum tot en met de Late-Middeleeuwen. <u>Advies:</u> Op basis van de resultaten van het Inventariserend Veldonderzoek wordt geadviseerd om vervolgonderzoek uit te laten voeren. Gezien de aanwezigheid van historische fundamenteën, terreindelen met een onverstoord bodemopbouw en de mogelijke aanwezigheid van sporen op grotere diepte onder de verstoringen is het aan te bevelen dit vervolgonderzoek te laten bestaan uit een directe opgraving van het hele terrein nadat de huidige bebouwing is gesloopt. 24.888 - Schijndel - Vicaris Aertsweg - begeleiding <u>Toelichting:</u> De archeologische begeleiding betrof het aanleggen van een riolering in de Vicaris Aertsweg over een lengte van 36 meter. De breedte van de sleuf bedroeg circa 1,20 meter terwijl de diepte ervan tot 1,20 meter onder het maaiveld reikte. Hierin werden twee profielkolommen gedocumenteerd. De bodemopbouw wees op de aanwezigheid van geeloranje dekzand met oer in het onderste gedeelte van het profiel. Daarboven werd een mogelijke akkerlaag vastgesteld, die werd afgedekt door een recente kleilaag. Er werden twee sporen gedocumenteerd. Spoor 1 was een kuil, waarvan de maximale lengte circa 4,5 meter bedroeg. De diepte ervan kon niet worden vastgesteld. Hierbinnen bevond zich spoor 2, eveneens een kuil met een maximale lengte van circa 2 meter, die door een laag blauwe leem werd begrensd. Ook hiervan kon de diepte niet worden vastgesteld. Beide kuilen maakten onderdeel uit van dezelfde structuur, waarvan de functie echter niet kon worden bepaald. De door een blauwe leemlaag begrensde kuil kan mogelijk binnen het leerlooi proces gefunctioneerd hebben. Op basis van enkele geringe vondsten kon deze structuur in de 19e eeuw

¹⁹ (Gazenbeek 2004)

²⁰ (Schorn 2004)

Bron	omschrijving
	gedateerd worden. Op grond van de beperkte ingreep en de geringe waarnemingen werd de vindplaats een lage waardering toegekend. Desalniettemin werd benadrukt om de archeologie bij toekomstige bodemingrepen in de omgeving te betrekken. <u>Advies:</u> Niet van toepassing Waarneming bij dit onderzoek: 416.650²¹ 27.635 - Schijndel - Markt, Vicaris van Alphenstraat - begeleiding <u>Toelichting:</u> begeleiding in het kader van de herinrichting van de markt. Hierbij zijn naast graven funderingsresten, aardewerkfragmenten uit de Nieuwe tijd (17^e -20^e eeuw) aangetroffen. <u>Advies:</u> Niet van toepassing. Waarneming bij dit onderzoek: 413.117²² 34.253 - Schijndel - Schijndel Kluisstraat - Project Hermetage - proefsleuvenonderzoek <u>Toelichting:</u> vervolg op 21.702. Er worden twee fases onderscheiden. Fase 1 (voor 1800) wordt gekenmerkt door gewasbedden of zandwinningskuilen. Het plangebied was waarschijnlijk voor 1800 in gebruik als erf of moestuin. Fase 2 (circa begin negentiende tot twintigste eeuw) wordt gekenmerkt door funderingsresten en een vloer. De bakstenen uit de vloer en fundering zijn gedateerd in de periode 1800-1950. Op basis van het onderzoek wordt de vindplaats, gezien de lage inhoudelijke en fysieke kwaliteit, als niet- behoudenswaardig gewaardeerd en wordt geen behoud in of ex situ geadviseerd. <u>Advies:</u> Niet behoudenswaardig: geen vervolgonderzoek.²³ 47.336 - Schijndel - Markt - booronderzoek <u>Toelichting:</u> Uit het inventariserend veldonderzoek blijkt dat op de locatie een sterk gelaagd antropogeen pakket aanwezig is met daaronder de onverstoorde C-horizont. Op het oostelijke deel van de onderzoekslocatie is een zwarte sterk humeuze laag met antropogene insluitsels aangetroffen, die is geïnterpreteerd als cultuurlaag. De bovenliggende lagen zijn waarschijnlijk aangetast door recente vergraving. Dit valt echter niet met zekerheid te zeggen. De laag is op het westelijke terreindeel niet aangetroffen; waarschijnlijk is deze laag hier vergraven tijdens de sloop van de bebouwing langs de Hoofdstraat na de Tweede Wereldoorlog. Mogelijk aanwezige archeologische waarden zijn op dit deel van de onderzoekslocatie waarschijnlijk sterk aangetast. De grens van deze vergraving kon tijdens het onderzoek niet exact bepaald en moet worden vastgesteld tijdens een vervolgonderzoek. <u>Advies:</u> Uit het bureau-onderzoek en inventariserend veldonderzoek blijkt dat op de onderzoekslocatie waarschijnlijk archeologische waarden aanwezig zijn, die bedreigd worden door de voorgenomen werkzaamheden. Een vervolgonderzoek is noodzakelijk om de aard en omvang van deze archeologische vindplaats te bepalen. Omdat de bouwput geheel wordt ontgraven, wordt een proefsleuvenonderzoek aanbevolen 47.418 - Schijndel - SCHVI - Vicaris Aertsweg - bureauonderzoek <u>Toelichting:</u> Uit de resultaten van het onderzoek blijkt dat voor het plangebied een hoge archeologische verwachting geldt voor vindplaatsen (archeologische resten) van landbouwers (Neolithicum tot heden), met name gerelateerd aan de historische kern van Schijndel. De kans op het voorkomen van intacte vindplaatsen van jager – verzamelaar wordt echter laag ingeschat vanwege de versterking van het

21 (Nuenen 2008)

22 (Bergsma en Stokkel 2009)

23 (Kooi 2009)

Bron	omschrijving
	oorspronkelijke bodemprofiel. <u>Advies</u> : bij verstoringen groter dan 100 m ² vervolgonderzoek
Gemeentelijke kaart ²⁴	Archeologische waarde, hoge dekzandrug, molenbiotoop
Provinciale kaart ²⁵	Dorpskern van Schijndel

Tabel 2: Bekende waarden in het onderzoeksgebied tot ca. 200 m van het plangebied.

2.6 Gespecificeerde verwachting

Het plangebied ligt in het Brabants Zandgebied in de historische kern van Schijndel. Het plangebied is minimaal 200 jaar in gebruik geweest als bouwland. Het plangebied is voor zover bekend nooit bebouwd in historische tijden tot aan 1955 (huidige bebouwing). Het is lange tijd onderdeel geweest van de dorpsakkers van Schijndel.

Niveau 1:

1. Datering: alle archeologische perioden.
2. Complextype (nederzetting, grafveld, akkerlaag, etc.): alle complextypen
3. Omvang (grootte in horizontale zin): onbekend
4. diepteligging (ook zichtbaar/ niet -zichtbaar): De top van het archeologisch niveau bevindt zich onder de antropogene laag, ca. 50 cm – mv.
5. Gaafheid, conservering en verstoringen: Fysieke verstoringen zijn onbekend, behoudens sloten en greppels; door het plangebied heeft een perceelscheiding gelopen. De conservering van eventuele archeologische resten zal gezien de diepe grondwaterstand, slecht zijn.
6. Locatie: hele plangebied
7. Uiterlijke kenmerken (artefacten type indicatoren): onbekend.

²⁴ (Berkvens 2013)

²⁵ ("Provincie Noord-Brabant CHW Viewer" 2014)

3 Booronderzoek

3.1 Methode

Het veldonderzoek is uitgevoerd zoals voorgeschreven in de Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie 3.3, in het bijzonder het hoofdstuk "protocol 4003 inventariserend veldonderzoek overig". Het veldonderzoek bestond uit een booronderzoek (specificatie VS03).

Op basis van de grootte van het plangebied en de archeologische verwachting zijn zeven boringen geplaatst. Deze zijn zo goed mogelijk verspreid over het gebied.

De boringen zijn gezet met een 7 cm Edelmanboor tot op maximaal 250 cm -mv.

De opgeboorde grond is onderzocht door deze te versnijden en / of te verbrekken. De bodemtextuur en archeologische indicatoren zijn beschreven volgens ASB 1.1 van het NITG-TNO waarin onder meer de standaard classificatie van bodemonsters volgens NEN 5104 wordt gehanteerd.²⁶ De X en Y coördinaten van de boringen zijn ingemeten ten opzichte van de lokale topografie met een meetlint.

3.2 Resultaten en interpretatie

De locatie van de boringen staat in fig. 19 weergegeven. De boorgegevens zijn achteraan bijgevoegd als Bijlage 1. Ter illustratie staan in fig. 20 foto's afgebeeld van enkele boorprofielen.

In boorprofiel 7 bestaat het onderste pakket uit zandige leem. De top van dit pakket bevindt zich op 150 cm -mv. Hierboven bevindt zich een 20 cm dik pakket zwak siltig, matig fijn zand. In boorprofiel 1 t/m 6 vormt dit pakket het onderste pakket. De top van het pakket bevindt zich in boorprofiel 1, 2 en 6 op respectievelijk 40, 55 en 70 cm -mv en in boorprofiel 3 t/m 5 en 7 tussen 125 en 150 cm -mv. Beide pakketten worden geïnterpreteerd als de C-horizont en worden ingedeeld bij de Formatie van Boxtel.

Hierboven bevindt zich een pakket dat bestaat uit zwak siltig humeus zand. In het pakket komen diverse scherp begrensde lagen voor. In boorprofiel 4 zijn in het pakket fragmenten cement, baksteen en puin aangetroffen. In boorprofiel 5 en 7 zijn in het pakket puinspikkels aangetroffen. In boorprofiel 6 is een fragment vensterglas aangetroffen.

Het gelaagde vlekkerige pakket geeft de indruk dat het plangebied vermoedelijk bij de bouw van de huidige woningen in de jaren 50 van de vorige eeuw is omgewerkt. De dikte van het bovenste pakket in boorprofiel 3 t/m 5 en 7 zijn een aanwijzing dat dit deel van het plangebied oorspronkelijk laag lag.

²⁶ (Bosch 2008; Nederlands Normalisatie Instituut 1989)

4 Conclusie

De volgende onderzoeksvragen zijn in dit onderzoek gebruikt:

- Waaruit bestaan de voorgenomen bodemingrepen?

De sloop van de huidige woonhuizen en de bouw van een appartementencomplex. De fundering zal waarschijnlijk reiken tot ca. 80 cm -mv (exclusief heipalen).

- Wat is de landschappelijke ligging van het plangebied in termen van geomorfologie, geologie en bodemkunde?

Het plangebied ligt in het Brabants Zandgebied in de historische kern van Schijndel, vermoedelijk op (de flanken van) een dekzandrug. Het plangebied is minimaal 200 jaar in gebruik geweest als bouwland.

- Is sprake van een natuurlijke (intacte) bodemopbouw of is deze (deels) verstoord? Indien sprake is van verstoringen, wat is de diepte en omvang van de verstoring?

In het plangebied is een humeus ophogingspakket aangetroffen. In het pakket komen diverse scherp begrensde lagen voor. Ook zijn in het pakket recente indicatoren aangetroffen. Het pakket geeft de indruk dat het recent is omgewerkt, vermoedelijk bij de bouw van de huidige woningen in de jaren 50 van de vorige eeuw. In het zuidelijk deel van het plangebied is het humeuze ophogingspakket opvallend dik, tussen 125 en 150 cm. Hier is de bodem dieper omgewerkt, mogelijk lag dit deel van het plangebied oorspronkelijk lager.

- Zijn er (aanwijzingen voor) archeologische waarden in het plangebied aanwezig, en zo ja, wat is naar verwachting de omvang, ligging, aard en datering hiervan?

Er zijn geen aanwijzingen voor archeologische waarden aangetroffen.

- Indien er (mogelijk) archeologische waarden aanwezig zijn:

- Worden deze archeologische waarden verstoord door de voorgenomen bodemingrepen? Zo ja, op welke wijze?

Niet van toepassing.

- Welke maatregelen kunnen worden genomen om voldoende rekening te houden met deze archeologische waarden?

Niet van toepassing.

5 Advies

Bureau voor Archeologie adviseert het plangebied vrij te geven voor de voorgenomen ontwikkeling. Ondanks dat dit onderzoek met de grootst mogelijke zorgvuldigheid is uitgevoerd, is het echter nooit uit te sluiten dat toch archeologische resten worden aangetroffen bij de graafwerkzaamheden. Het is daarom aan te bevelen de Heemkunde kring Schijndel de gelegenheid te geven bij de graafwerkzaamheden waarnemingen te doen. Bureau voor Archeologie wijst er eveneens op dat men bij bodemverstorende activiteiten verplicht is om eventuele vondsten en grondsporen te melden bij de Minister van OCW conform artikel 53 van de Monumentenwet uit 1988. In dit geval wordt aangeraden om contact op te nemen met de gemeente Schijndel.

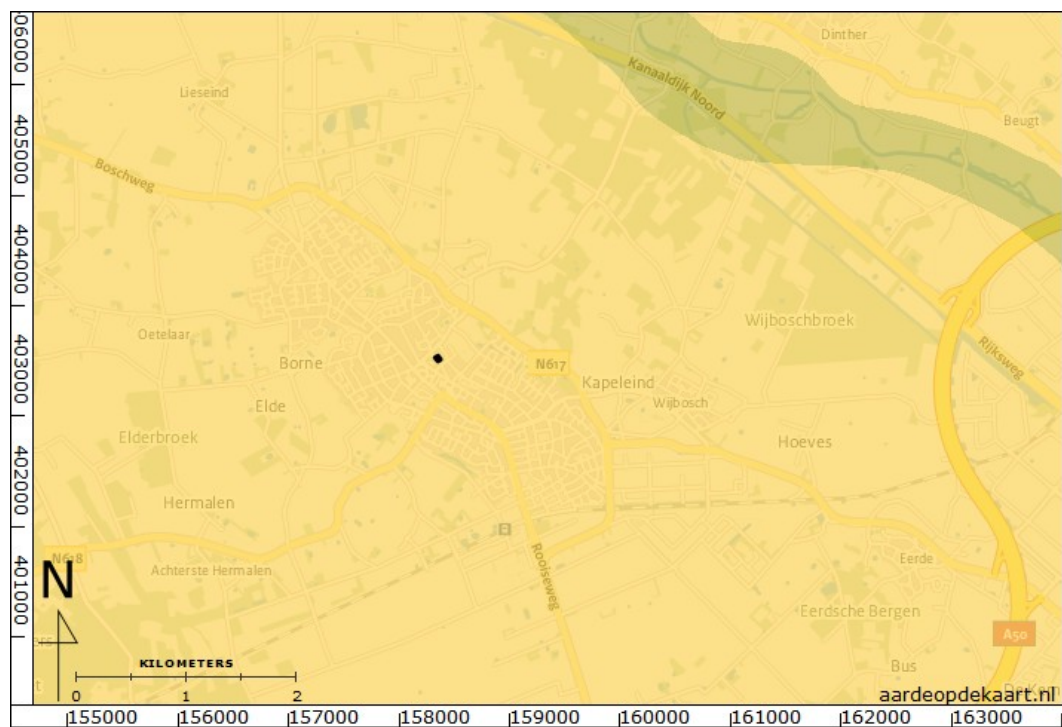
6 Literatuur

- Alterra Wageningen UR. 2007. "Aardkunde." <http://www.aardkunde.nl/>.
- . 2012. "BISNederland." *Bodemkaart 1 : 50 000*. <http://www.bodemdata.nl/>.
- Bergsma, G. M.A., and P.J.A. Stokkel. 2009. "Een Arch. Opgraving En Begeleiding Bij de Herinrichtingswerkzaamheden Aan de Markt En de Vicaris van Alphenstraat Te Schijndel, Gem. Schijndel". ARC Publicaties 201.
- Berkel, Gerald van. 2006. *Nederlandse Plaatsnamen: Herkomst En Historie*. 3. herziene druk. Utrecht: Spectrum.
- Berkvens, R. 2013. "Schijndels Erfgoed 2013 Toelichting Op de Erfgoedkaart van de Gemeente Schijndel". Gemeente Schijndel.
- Blaeu, Joan. 1659. "Toonneel Des Aerdriics Ofte Nieuwe Atlas". Leiden. <http://www.archiefleiden.nl/home/collecties/verhalen/bladeren-door-blaeu/bekijk-de-atlas-blaeu>.
- Bosch, J.H.A. 2008. "Archeologische Standaard Boorbeschrijvingsmethode Versie 1.1: Op Basis van de Standaard Boor Beschrijvingsmethode Versie 5.2". 2008-U-R0881/A. Deltares-Rapport.
- Gazenbeek, A.E. 2004. "Aanvullende Archoelologische Inventarisatie Nieuwbouwlocatie Vicaris van Alphenstraat/ Kluissstraat, Schijndel". SOB Research Rapport 1001-0309.
- "http://nl.wikipedia.org/wiki/Andreas_Aerts."
- "<http://www.ruimtelijkeplannen.nl>."
- Kadaster. 2013. "BAG-Viewer." <http://bagviewer.geodan.nl/index.html>.
- Kadaster, and PDOK. 2014. "AHN2 - WCS Service." <http://nationaalgeoregister.nl>.
- Kooi, M. 2009. "Schijndel(NB)schijndel-Kluissstraat-Project Hermetage;proefsleuven". BILAN-rapport , 2009/171.
- De Mulder, E.F.J. 2003. *De Ondergrond van Nederland*. Wolters-Noordhof: Groningen [etc.].
- Nederlands Normalisatie Instituut. 1989. *Geotechniek: Classificatie van Onverharde Grondmonsters*. Delft: Nederlands Normalisatie-instituut.
- Nuenen, F., van. 2008. "Schijndel Vicaris Aertsweg Archeologische Begeleiding". BAAC rapport A-07.0106.
- "Provincie Noord-Brabant CHW Viewer." 2014. Accessed July 8. http://atlas.brabant.nl/SilverlightViewerProvNB/Viewer.html?ViewerConfig=http://atlas.brabant.nl/Geocortex/Essentials/REST/sites/CHW_Viewer/viewers/BasisViewerPlusCHW/virtualdirectory/Config/Viewer.xml.
- Schorn, E.A. 2004. "Plangebied De Steeg (Gemeente Schijndel); Inventariserend Archeologisch Veldonderzoek, Karterende Fase". BAAC-rapport , 04.217.
- SIKB. 2010. "Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie (KNA) Landbodems". SIKB.
- Stichting voor Bodemkartering. 1969. "Bodemkaart van Nederland 1:50.000 : Toelichting Bij Kaartblad 45 West 'S-Hertogenbosch."
- WatWasWaar. "WatWasWaar." <http://watwaswaar.nl/>.
- De Weijer, Jan Fr. 1750. "Kaarten Figuratief van Landmeter Jan Fr de Weijer in Opdracht van Dorpsbestuurders, Copieën." <http://www.archieven.nl/nl/zoeken?mivast=0&mizig=210&miadt=235&miaet=1&micode=1592&minr=10026421&miview=inv2>.

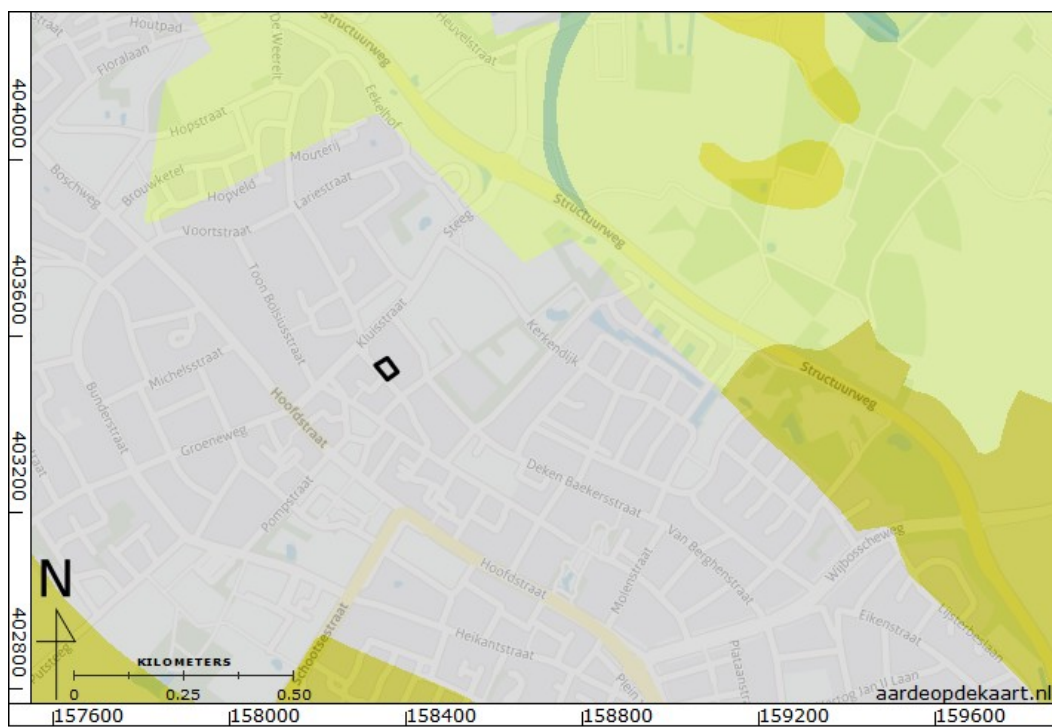
Figuren

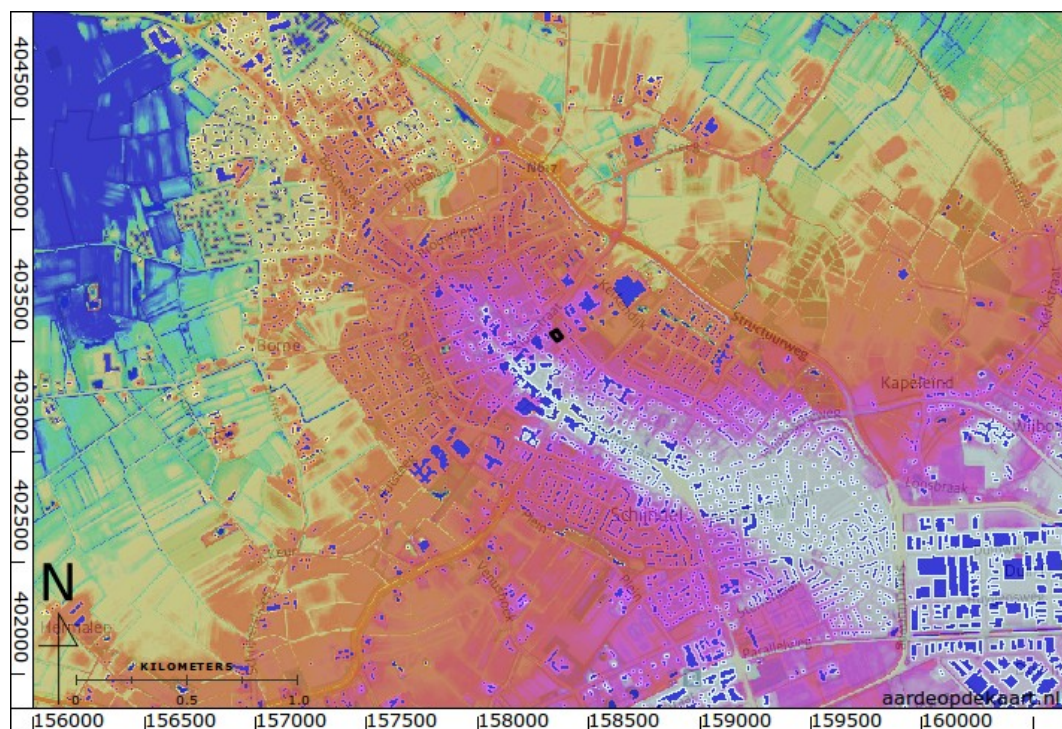
Figuur 3: Foto van het plangebied.

Figuur 4: Locatie van het plangebied op de geologische overzichtskaart. Legenda: geel = Formatie van Bortel, dekzand, beekleem, -zand en veen; groen = Formatie van Bortel, beekleem en -zand (oeverafzettingen) (De Mulder 2003).

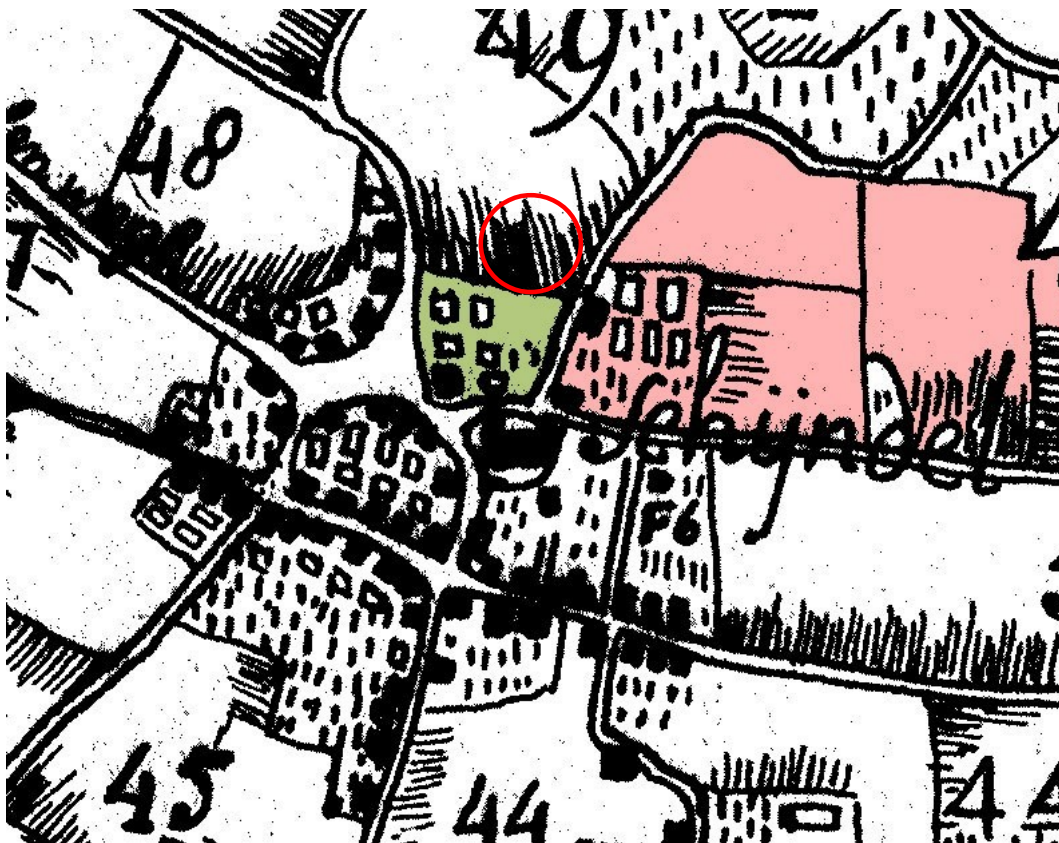
Figuur 5: Locatie van het plangebied op geomorfologische kaart. Legenda: licht groen = vlakte van ten dele verspoelde dekzanden; donker groen = dekzandrug, blauw = dalvormige laagte zonder veen (Alterra Wageningen UR 2007)

Figuur 6: Locatie van het plangebied op het Actueel Hoogtebestand Nederland

Figuur 7: Uitsnede uit de kaart van Gelria en Zutphania van Blaeu (Blaeu 1659)

Figuur 8: Tiendkaart uit ca. 1750 (De Weijer 1750)

Figuur 9 De Tiendkaart geprojecteerd op een recente luchtfoto.

Figuur 10: Locatie van het plangebied op de kadastrale minuut uit 1811-1832 (WatWasWaar).

Figuur 11: Topografisch Militaire Kaart 1830 – 1850 (WatWasWaar).

Figuur 12: Locatie van het plangebied op de Bonnekaart uit 1900.

Bureau voor Archeologie Rapport 2014.80

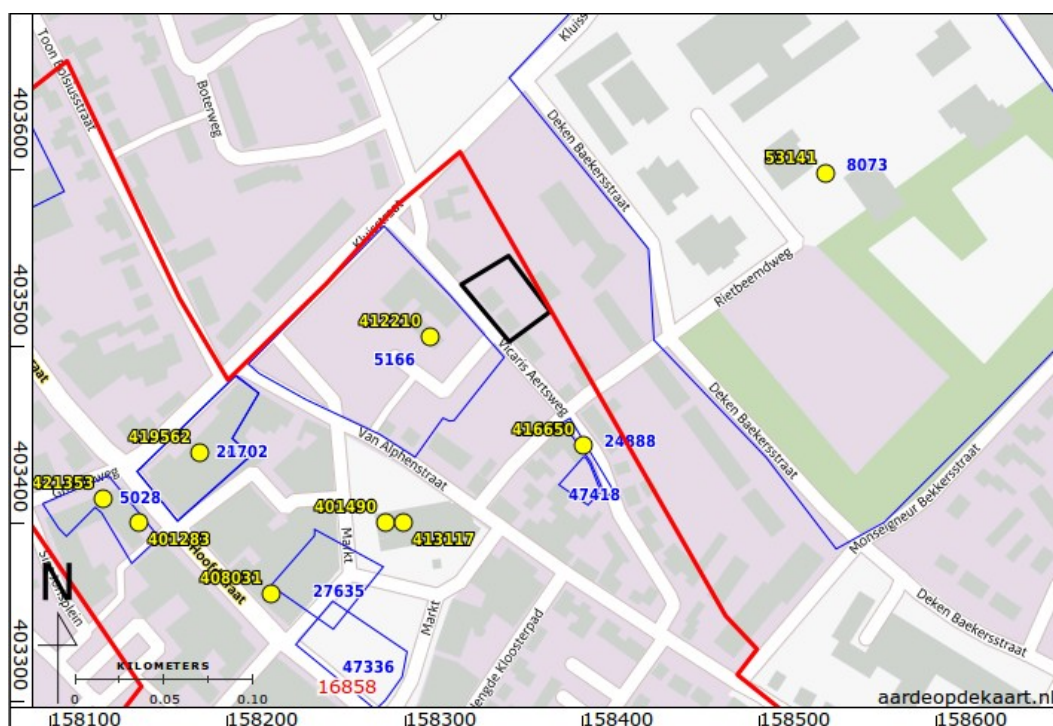
Figuur 14: Locatie van het plangebied op de topografische kaart uit 1956.

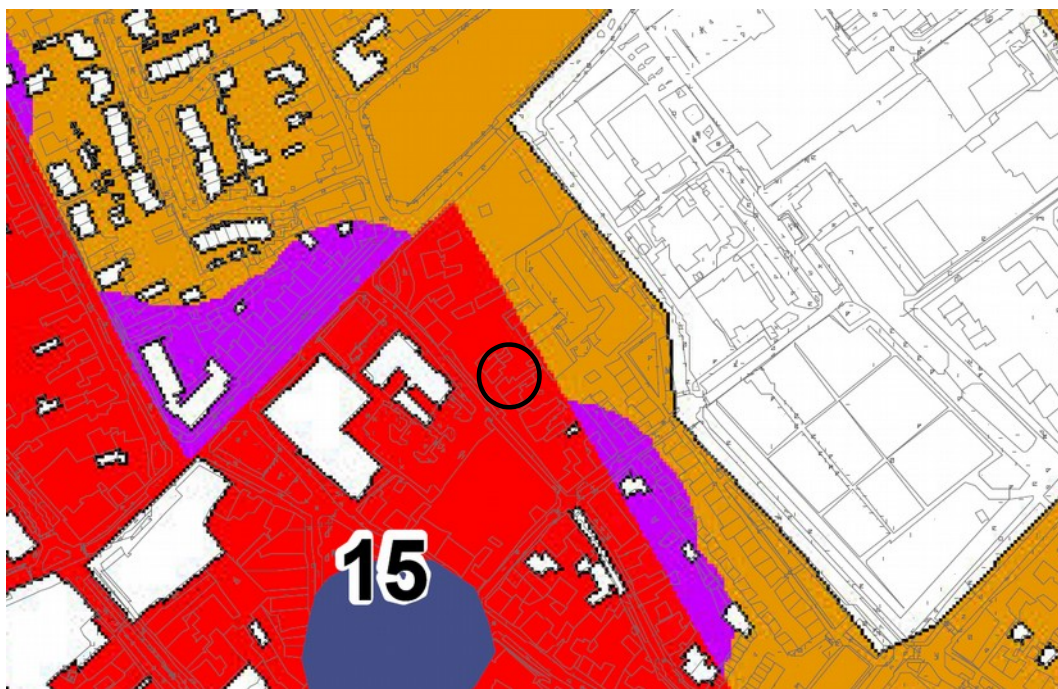
Figuur 15: Locatie van het plangebied op de topografische kaart uit 1967.

Figuur 16: Locatie van het plangebied op de topografische kaart uit 1988.

Figuur 17: Waarnemingen, onderzoeksmeldingen en AMK-terreinen in het onderzoeksgebied

*Figuur 18: Locatie van het plangebied op de beleidskaart van de gemeente Schijndel.,
Legenda: Rood = archeologische waarde; roze = hoge verwachting (historische kern);
oranje = hoge verwachting; blauw = archeologisch monument*

Figuur 19: Ligging van de boorpunten.

Figuur 20: Boorprofiel 1 (boven), 4 (midden) en 7 (onder). Links op de foto is de top van het bodemprofiel. In boorprofiel 4 vormt de onderste rij grond monsters het tweede deel van het boorprofiel (100 tot 170 cm – mv).

Bijlage 1: Boorbeschrijvingen

nr.	grens (cm - mv)		grondsoort	bijmenging	mediaan	kleur	horizonten	overig
	boven	onder						
1	0	55 zand	zwak siltig; sterk humeus	matig fijn	donker-grijs	A-horizont	basis scherp; omgewerkte grond; glas	
	55	120 zand	zwak siltig	matig fijn	licht-bruin-grijs	C-horizont		
2	0	10 zand	zwak siltig; sterk humeus	matig fijn	donker-grijs	A-horizont	basis scherp; omgewerkte grond	
	10	20 zand	zwak siltig	matig fijn	licht-bruin-grijs	A-horizont	basis scherp; omgewerkte grond	
	20	30 zand	zwak siltig; matig humeus	matig fijn	grijs-bruin	A-horizont	basis scherp; omgewerkte grond	
	30	40 zand	zwak siltig; matig humeus	matig fijn	grijs-bruin	A-horizont	basis scherp; omgewerkte grond; weinig grijze vlekken	
	40	110 zand	zwak siltig	matig fijn	oranje-grijs	C-horizont	veel roestvlekken	
3	0	8 niet beschreven					klinker	
	8	20 zand	zwak siltig; sterk humeus	matig fijn	donker-grijs	A-horizont	basis scherp; omgewerkte grond	
	20	35 zand	zwak siltig	matig fijn	licht-bruin-grijs	A-horizont	basis scherp; omgewerkte grond	
	35	90 zand	sterk humeus; zwak siltig	matig fijn	donker-grijs	A-horizont	omgewerkte grond	
	90	135 zand	zwak siltig; matig humeus	matig fijn	grijs-bruin	AC-horizont	basis scherp; omgewerkte grond; weinig grijze vlekken	
	135	145 zand	zwak siltig	matig fijn	licht-oranje-grijs	C-horizont	weinig roestvlekken	
	145	170 zand	zwak siltig	matig fijn	licht-grijs	C-horizont		
4	0	90 zand	zwak siltig; sterk humeus	matig fijn	donker-grijs	A-horizont	basis scherp; omgewerkte grond; puin	
	90	150 zand	zwak siltig; matig humeus	matig fijn	bruin-grijs	A-horizont	spoor bruine vlekken; omgewerkte grond; fragment cement, sterk kalkhoudend, baksteen fragment, scherp, hard; puin	
	150	170 zand	zwak siltig	matig fijn	licht-bruin-grijs	C-horizont	spoor mangaanconcreties	
5	0	7 niet beschreven					tegels	

nr.	grens (cm - mv)		grondsoort	bijmenging	mediaan	kleur	horizonten	overig
	boven	onder						
	7	20	zand	zwak siltig	matig fijn	grijs-bruin	A-horizont	opgebrachte grond
	20	75	zand	sterk humeus; zwak siltig	matig fijn	donker-grijs	A-horizont	puinspikkel
	75	125	zand	zwak siltig	matig fijn	donker-bruin	A-horizont	basis scherp; weinig roestvlekken
	125	150	zand	zwak siltig	matig fijn	licht-bruin-grijs	C-horizont	weinig roestvlekken
6	0	50	zand	sterk humeus; zwak siltig	matig fijn	donker-grijs	A-horizont	omgewerkte grond; bouwvoor; vensterglas
	50	70	zand	matig humeus; zwak siltig	matig fijn	grijs-bruin	A-horizont	spoor roestvlekken
	70	105	zand	zwak siltig	matig fijn	oranje-bruin	C-horizont	veel roestvlekken
	105	120	zand	zwak siltig	matig fijn	licht-grijs	C-horizont	
7	0	20	zand	sterk humeus; zwak siltig	matig fijn	donker-grijs	A-horizont	omgewerkte grond; bouwvoor
	20	35	zand	zwak siltig; sterk humeus	matig fijn	donker-grijs	A-horizont	spoor bruine vlekken; omgewerkte grond
	35	50	zand	matig humeus; zwak siltig	matig fijn	grijs-bruin	A-horizont	weinig roestvlekken
	50	120	zand	matig humeus; zwak siltig	matig fijn	donker-bruin-grijs	A-horizont	puinspikkel, grondwater op 120 cm
	120	150	zand	zwak siltig	matig fijn	licht-grijs	C-horizont	spoor zandbrokjes; omgewerkte grond; veel bruine vlekken
	150	170	zand	zwak siltig	matig fijn	licht-grijs		
	170	220	leem	sterk zandig		grijs		
	220	250	leem	zwak humeus; sterk zandig		bruin-grijs		